

DEZAGREGAREA DATELOR PENTRU UN RĂSPUNS UMANITAR BAZAT PE DOVEZI ÎN MOLDOVA

Pregătit de Grupul de lucru pentru protecție

Decembrie 2023

Începând cu 24 februarie 2022, aproape un milion de persoane strămutate din Ucraina au ajuns în Moldova. Dintre aceștia, aproape 113 000 rămân în țară, căutând siguranță din cauza conflictului armat. Potrivit statisticilor guvernamentale, 82% dintre persoanele venite sunt femei și copii. Monitorizarea protecției de către partenerii din Forumul de coordonare a refugiaților, precum și cifrele privind înscrierea de numerar oferă unele date suplimentare, de exemplu, cu privire la refugiații cu dizabilități, vârstă și etnie, dar aceste informații nu sunt colectate în mod sistematic de toți.

Dezagregarea datelor în funcție de sex, vârstă și alte variabile este esențială pentru acțiunile umanitare bazate pe dovezi, atât pentru refugiații din Ucraina, cât și pentru locuitorii Republicii Moldova. Dezagregarea datelor permite actorilor umanitari să identifice și să analizeze nevoile, vulnerabilitățile și inegalitățile specifice care afectează anumite grupuri de persoane și să le ofere protecție și asistență speciale. În absența unor date dezagregate, vulnerabilitățile diferiților refugiați și locuitori ai țării gazdă riscă să fie trecute cu vederea. Datele dezagregate, colectate, analizate și raportate în mod corespunzător contribuie la asigurarea unui răspuns cuprinzător și incluziv.

- Agenda de dezvoltare durabilă 2030 prevede angajamentul față de **principiul de a nu lăsa pe nimeni în urmă**: nevoile și riscurile cu care se confruntă grupurile cele mai vulnerabile și dezavantajate trebuie identificate și prioritizate prin dezagregarea și analiza cuprinzătoare și sistematică a datelor.
- Dezagregarea datelor este un **principiu cheie al abordării datelor pe baza drepturilor omului**. Dezagregarea datelor permite înțelegerea situației grupurilor concrete, compararea acestora cu altele și identificarea lacunelor de date. Este esențial să înțelegem inegalitățile și discriminarea care afectează grupurile. Compararea situației diferitor grupuri permite să se înțeleagă cine a fost cel mai afectat de criză, pentru a se asigura că toate persoanele afectate au acces efectiv la protecție și servicii care răspund nevoilor lor unice.
- **Asistența umanitară bazată pe dovezi, eficace și transparentă** depinde de colectarea și analiza periodică a datelor dezagregate privind nevoile populației în toate etapele programării răspunsului umanitar (pregătire, estimare, răspuns, monitorizare, raportare, evaluare).

„Pentru a sprijini răspunsurile bazate pe dovezi, statele și părțile interesate relevante vor promova, după caz, dezvoltarea unor standarde armonizate sau interoperabile pentru colectarea, analiza și partajarea datelor dezagregate în funcție de vârstă, sex, dizabilitate și diversitate privind refugiații și persoanele returnate”.
Acordul global privind refugiații

(Global Compact on Refugees), alin. 46.

SEX ȘI GEN

Datele dezagregate pe sexe se referă la date cantitative și calitative care sunt divizate în funcție de grupul de sex al unei persoane pentru a permite măsurarea diferențelor socio-economice și socio-culturale dintre femei și fete și bărbați și băieți. Aceasta permite actorilor umanitari să înțeleagă situația specifică și riscurile cu care se confruntă femeile și fetele refugiate în comparație cu cele ale bărbaților și băieților refugiați.

Dezagregarea în funcție de gen îmbunătățește înțelegerea nevoilor și provocărilor persoanelor cu identități de gen specifice. Abordarea sensibilă la dimensiunea de gen asigură luarea în considerare a tuturor grupurilor de gen în răspunsul umanitar și tratamentul cu respect al acestora.

VÂRSTĂ

Dezagregarea pe vârste folosind cohorte de vârstă contribuie la recunoașterea nevoilor specifice ale fiecărei grupe de vârstă și ajută la adaptarea serviciilor pentru acestea. Dezagregarea recomandată în funcție de vârstă, acolo unde este posibil, este după cum urmează:

- 1-2, 3-6, 7-10, 11-15, 16-18, 19-23 (pentru activități de protecție a copilului și educație, utilizate de UNICEF);
- 24-49 (persoane de vârstă reproductivă);
- 50-59, 60-69, 70-80, 80-89, 90+ (pentru persoanele în vârstă, utilizat de HelpAge).

Dezagregarea datelor în funcție de vârstă contribuie la crearea unor canale de comunicare mai adecvate pentru refugiații din toate categoriile de vârstă, și anume vizite la fața locului și apeluri telefonice pentru comunitățile cu persoane în etate sau utilizarea rețelelor sociale și a tehnologiilor digitale pentru generația mai tânără. De asemenea, aceasta permite adaptarea mesajelor de sensibilizare pentru grupurile care sunt adesea trecute cu vederea.

DIZABILITATE

Dezagregarea în funcție de dizabilitate contribuie în mare măsură la abordarea nevoilor speciale și oferă ajutor personalizat refugiaților cu orice fel de dizabilitate.

Pentru identificarea persoanelor cu dizabilități se recomandă includerea în procesele de colectare a datelor a setului scurt de întrebări al [Grupului de la Washington privind statisticile referitoare la dizabilități](#). Acest set de întrebări poate ajuta la identificarea persoanelor cu dizabilități pe baza dificultăților cu care se confruntă în diferite domenii funcționale în timpul activităților zilnice. Acesta este considerat mai cuprinzător decât abordarea medicală clasică care ia în considerare numai persoanele care au fost identificate clinic ca persoane cu dizabilități. Acest lucru contribuie la un răspuns umanitar mai incluziv și mai accesibil.

DIVERSITATE

Dezagregarea datelor în funcție de diversitate urmărește să identifice nevoile specifice și să ofere asistență personalizată minorităților etnice, naționale, sociale, politice sau religioase, care sunt vulnerabile din cauza statutului lor economic, juridic, educațional sau de migrant/strămutare sau care sunt membre ale unor grupuri de altfel protejate de dreptul internațional.

La colectarea acestor date ar trebui să se aplice principiul autoidentificării. Aceasta înseamnă că populațiile de interes ar trebui să aibă opțiunea de a divulga sau de a nu divulga informații sensibile cu privire la caracteristicile lor personale. Întrebările despre identitatea personală ar trebui să fie voluntare și ar trebui să se ofere întotdeauna opțiunea de a nu răspunde.

INTERSECȚIONALITATEA DEZAGREGĂRII DATELOR

O situație de urgență umanitară are un impact diferit asupra persoanelor în funcție de factorii care le definesc identitatea. Acești factori includ, dar nu se limitează la, gen, vârstă, dizabilitate, etnie, convingeri religioase, naționalitate, orientare sexuală, statut de refugiat sau migrant, nivel de educație etc. Modul în care acești factori se intersectează și interacționează între ei în cadrul sistemelor de putere, privilegiu și discriminare se numește intersecționalitate. Intersecționalitatea recunoaște că persoanele pot resimți mai multe forme de discriminare simultan și că aceste identități intersectate le modelează experiențele și realitățile sociale în moduri complexe.

„Datele privind experiența violenței, abuzului și maltratării la o vârstă înaintată în mare măsură lipsesc. În timp ce statisticile privind violența împotriva femeilor sunt disponibile în principal în legătură cu violența partenerului intim și violența sexuală, majoritatea sondajelor de obicei exclud din eșantion femeile cu vârsta peste 50 de ani.”

Ziua mondială de conștientizare a abuzului față de vârstnici, 2023

„Putem monitoriza progresul doar dacă avem date dezagregate în funcție de sex, vârstă, rasă, etnie, venit, statut de migrant, dizabilitate și alte caracteristici legate de motivele de discriminare interzise de legislația privind drepturile omului. Numai dacă urmărim progresul pentru diferite grupuri de populație, în toate țările, ne putem asigura că nimeni nu este într-adevăr lăsat în urmă.”

Zeid Ra'ad Al Hussein, fost Înalt Comisar al ONU pentru Drepturile Omului

LECȚII ÎNVĂȚATE

- Pentru a ne îndeplini angajamentul de a nu lăsa pe nimeni în urmă, trebuie mai întâi să înțelegem care sunt persoanele cele mai expuse riscului.
- Fiecare organizație are un mandat specific și lucrează cu populații specifice, dar este esențial ca actorii umanitari să extindă eforturile de colectare a datelor pentru a include o gamă mai diversă de grupuri.
- Toți actorii trebuie să întreprindă o identificare mai aprofundată a grupurilor/comunităților trecute cu vederea și marginalizate, mergând dincolo de categoriile generice și referințe generale.
- Este esențial să se identifice modul în care mai multe straturi de vulnerabilități se intersectează și se combină reciproc. Acest lucru va îmbunătăți considerabil direcționarea către cei care au cea mai mare nevoie.
- Orice colectare de date trebuie efectuată în mod responsabil, pe baza unei evaluări a beneficiilor și riscurilor colectării și a unei instruirii adecvate a colecătorilor de date.

Prin aceste acțiuni, actorii umanitari pot operaționaliza principiul de a nu lăsa pe nimeni în urmă și pot contribui la eliminarea discriminării, la realizarea egalității și la asigurarea accesului tuturor refugiaților, indiferent de mediul din care provin, la drepturi și servicii în țările gazdă.

Recomandări pentru actorii umanitari

- **A elabora orientări/proceduri interne pentru a asigura dezagregarea datelor în funcție** de vârstă, dizabilitate, diversitate și, acolo unde este adecvat și sigur, orientare sexuală diversă, identitate de gen, expresie de gen și caracteristici sexuale ale populațiilor în toate fazele gestionării ciclului proiectului.
- La formularea **chestionarelor/sondajelor**, a lua în considerare legăturile dintre întrebările adresate și dezagregarea datelor planificată, și a formula întrebări în funcție de aceasta.
- **A consolida parteneriatele și dezvoltarea reciprocă a capacităților cu principalele părți interesate** prin instruire durabilă (inclusiv formarea formatorilor), partajarea resurselor și schimbul de cunoștințe pentru a răspunde nevoilor diverselor persoane.
- **A impune utilizarea setului scurt de întrebări al Grupului de la Washington privind dizabilitatea** la colectarea datelor în contexte adecvate.
- **A promova colectarea și raportarea responsabilă a datelor referitoare** la o gamă largă de refugiați vulnerabili, în conformitate cu principiul de autoidentificare și principiul de a nu dăuna, și a instrui actorii umanitari în acest sens.
- **A acorda o atenție sporită dezagregării datelor pe mai multe niveluri/intersecțional** de-a lungul ciclului proiectului (pregătire; estimare; răspuns; monitorizare; raportare; evaluare).
- **A utiliza în mod optim datele dezagregate colectate, prin analiză și interpretare**, care aprofundează înțelegerea nevoilor și capacităților diferitelor grupuri.
- **A utiliza datele dezagregate pentru a elabora proiecte** care adaptează activitățile la nevoile grupurilor specifice și a le implementa în Moldova, adaptând acțiunile la nevoile grupurilor specifice.

Recomandări pentru donatori

- **A încuraja includerea de date dezagregate** în funcție de sex, vârstă, dizabilitate și alte temeuri protejate, acolo unde este posibil și adecvat, în propunerile de proiecte și rapoarte, inclusiv în rapoartele de monitorizare și evaluare. (A se vedea tipurile de dezagregare propuse la pagina 2)
- **A aloca finanțare proporțională, bazată pe nevoi, a programelor pentru a realiza o dezagregare responsabilă a datelor și a răspunde nevoilor specifice ale grupurilor vulnerabile identificate pentru datele dezagregate** (și anume, linii bugetare dedicate pentru colectarea de date dezagregate, locuințe corespunzătoare pentru persoanele cu dizabilități și transport suficient către și dinspre comunitățile rurale sau izolate).
- **A promova parteneriatul** cu persoanele vulnerabile sau marginalizate în cadrul apelurilor de propuneri de proiecte în conformitate cu principiul participării.
- **A chema partenerii la răspundere** pentru angajamentul lor de a nu lăsa pe nimeni în urmă.

Contacte

Andrew Painter, coordonator de sector, ofițer superior pe protecție al UNHCR, painter@unhcr.org

Carolina Cazaciuc, copreședintă de sector, Oficiul Avocatului Poporului, carolina.cazaciuc@ombudsman.md

Martina Gastaldello, ofițer pentru drepturile omului, OHCHR, martina.gastaldello@un.org